

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 โดยนำเสนอเนื้อหาและสาระของข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร
2. องค์ประกอบของหลักสูตร
3. รูปแบบของหลักสูตร
4. หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540
5. การนำหลักสูตรไปใช้ และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
6. การใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540
  - 6.1 การบริหารหลักสูตร
    - 1) การวางแผนการใช้หลักสูตร
    - 2) การเตรียมบุคลากร
    - 3) การจัดบริการเอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตร
    - 4) การจัดบริการสื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม
    - 5) การจัดอาคารสถานที่และการใช้แหล่งวิทยาการในห้องเรียน
    - 6) การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
    - 7) การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
  - 6.2 การดำเนินงานการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร
    - 1) การใช้เอกสารหลักสูตร
    - 2) การเตรียมการจัดกิจกรรม
    - 3) การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร
    - 4) การใช้สื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม
    - 5) การประเมินพัฒนาการเด็ก
7. สภาพการใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

Good (1973) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

- 1) เป็นกลุ่มวิชาที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการจนสำเร็จการศึกษา
- 2) โครงการทั่วไปของเนื้อหาวิชาทั้งหมดที่โรงเรียนได้จัดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาจนสำเร็จหรือสามารถออกไปประกอบอาชีพได้
- 3) กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษา

Hass (1983) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า "หลักสูตร หมายถึง การจัดวางแผน การศึกษาและการจัดประมวลประสบการณ์ที่มีอยู่ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนภายใต้การดำเนินการของ โรงเรียน" ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของหลักสูตรที่ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529) ได้กล่าวไว้ว่า "หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน" เป็น ประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการ ทั้งในด้านร่างกาย สังคม สติปัญญาและจิตใจ (Crow,1980) สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยคาดหวังให้นักเรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (วิชัย ดิสสระ, 2535)

Spodek (1985) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า "หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ที่จัด เตรียมไว้สำหรับให้เด็กได้เรียนรู้ ซึ่งอาจอยู่ในลักษณะที่มีรูปแบบหรือไม่มีรูปแบบเป็นทางการก็ได้ โดยสอดคล้องกับของ Miller and Seller (1985) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นการวางแผนสิ่ง ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการเรียน อาจอยู่ในรูปที่มองเห็นชัดเจน คือ ตัวเอกสารหลักสูตร หรืออยู่ในรูป ที่มองไม่เห็น อันได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรและสิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษา

Passe (1999) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถค้นพบได้ ในแต่ละวิชา ที่ครูได้ทำการเปิดสอนในโรงเรียนหรือวิทยาลัย ดังนั้น หลักสูตรจึงมีความสำคัญยิ่ง ต่อการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระและประสบการณ์ ทั้งหลายให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรจึงเป็นรากฐานของการเรียนการสอน ซึ่งจะมีผลให้นักเรียนได้รับ ความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดี หลักสูตรที่จะได้ผลตามความมุ่งหมายทางการศึกษา นั้น จำเป็นต้องมีข้อกำหนดซึ่งตอบสนองต่อนโยบายทางการศึกษาของชาติ รวมทั้งตอบสนองต่อ

ความต้องการ ความสนใจและวัยของผู้เรียน ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

- 1) หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้
- 2) หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น
- 3) หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง เนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนตามความเหมาะสมกับวัยของเด็ก ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน และตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจของนักเรียน สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการโดยองค์รวมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของหลักสูตร

Saylor and Alexander (1974) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นเสมือนแผนภูมิการเดินทางและตารางที่ยืดหยุ่นได้ในการดำเนินการศึกษา หลักสูตรจะถูกสร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชา การบริหารโรงเรียนและเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ทางด้านการศึกษา แต่ละระดับชั้นรวมอยู่ด้วย

Jackman (2001) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

- 1) หลักสูตร คือ การยึดเด็กเป็นศูนย์กลางหรือการเริ่มรับรู้ของเด็ก โดยการส่งเสริมพัฒนาการไปตามลำดับขั้นอายุและประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มในห้องเรียน

- 2) หลักสูตรเป็นการเตรียมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยวางแผนการจัดประสบการณ์ที่เกิดจากความรู้ความสามารถของเด็กเอง
- 3) หลักสูตรส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติผ่านประสบการณ์ การสำรวจ การควบคุมตัวเองและเชื่อมั่นในความคิดของตัวเอง
- 4) หลักสูตรส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีวัฒนธรรม และความหลากหลายของภาษาอย่างเหมาะสม
- 5) หลักสูตรก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยการแสดงออกอย่างเหมาะสม และส่งเสริมการทำกิจกรรมที่ตอบสนองความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคน

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้สร้างเสริมลักษณะนิสัย และเจตคติในด้านใดบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้ทราบว่าการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียนหนักไปในทางใด มีผลต่อตัวผู้เรียนและสังคมมากน้อยเพียงใด (ธำรง บัวศรี, 2532) ดังที่ ซูลี ช่วยเชื้อ (2532) และจันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช (2536) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรสอดคล้องกันว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาทุกระดับชั้น เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดจุดหมายปลายทางและแนวทางการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นคุณภาพของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของหลักสูตร

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2531) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรดังนี้

- 1) หลักสูตรเป็นแนวทางให้บุคคลผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับการศึกษาไปปฏิบัติ
- 2) หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา ใช้ควบคุมระบบการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ
- 3) หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะต้องอำนวยความสะดวกให้การดำเนินงานทางด้านการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลให้เป็นไปตามนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐ
- 4) หลักสูตรเป็นแนวทางไปสู่ในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะจุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งครูควรปฏิบัติตามอย่างจริงจัง
- 5) หลักสูตรเป็นตัวจักรสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะพัฒนาคน

6) หลักสูตรเป็นเครื่องชี้บอกถึงความสำเร็จของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ถ้าประเทศชาติมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ประเทศชาติก็จะได้คนที่มีคุณภาพ

7) หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดแนวทางการให้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ตลอดจนความสามารถของผู้เรียนที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังคน ไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ได้ผลดี

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนทุกระดับชั้น เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางที่จัดให้ผู้เรียนเน้นหนักไปในทิศทางใด ทิศทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

2. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรสามารถเห็นโครงสร้างของหลักสูตรได้ทั้งระบบ เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น ดังนี้

Taba (1962) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ประการ คือ

1) วัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเป็นอย่างไร ต้องสอนเนื้อหาอะไร สอนแก่ใครและสอนทำไม

2) เนื้อหาวิชา หมายถึง สาระของความรู้และประสบการณ์ในการแสวงหาความรู้ตามศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ เนื้อหาเป็นรายละเอียดที่นำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน เพื่อให้มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3) วิธีสอนและการจัดดำเนินการ หมายถึง การแปลงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไปสู่การสอนเนื้อหาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนดด้วยวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ มีความรู้ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติและคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนด

4) การประเมินผล เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ สมรรถภาพ ทักษะ เจตคติและคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยให้วัตถุประสงค์เป็นแนวทางในการประเมินผล

ความเห็นของ Taba สอดคล้องกับของ Beauchamp (1975) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า มี 4 ประการเช่นกัน คือ

- 1) เนื้อหาสาระ และวิธีการจัด
- 2) จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- 3) แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้
- 4) การประเมินผล

Glatthorn (1987) ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

- 1) นโยบายของหลักสูตร ซึ่งแสดงให้เห็นกลุ่มของกฎเกณฑ์ และแนวทางที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะควบคุมการพัฒนาและการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร
- 2) เป้าหมายของหลักสูตร เป็นผลที่ได้จากการศึกษาระยะยาว และมีลักษณะกว้าง ๆ ซึ่งผลที่ได้นั้นเป็นสิ่งที่โรงเรียนคาดหวังว่าจะสัมฤทธิ์ผลโดยผ่านหลักสูตร
- 3) สาขาการศึกษา เป็นกลุ่มของประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีการกำหนดอย่างชัดเจน ซึ่งมีการกำหนดระยะเวลาไว้หลายปี
- 4) แผนการศึกษา เป็นกลุ่มของประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมด ที่ถูกนำเสนอโดยโรงเรียน เพื่อกลุ่มของนักเรียนที่มีลักษณะเฉพาะ โดยปกติแล้วจะมีระยะเวลาหลายปี และประกอบด้วยสาขาการศึกษาหลายสาขา แผนการศึกษาเป็นนโยบายที่แสดงรายละเอียดว่ากลุ่มวิชาใดที่ต้องเรียน และกลุ่มวิชาใดเป็นวิชาเลือก ซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องเวลาและหน่วยการเรียนรู้ด้วย
- 5) วิชาที่ศึกษา เป็นกลุ่มย่อยของทั้งสาขาการศึกษาและแผนการศึกษา เป็นกลุ่มของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ถูกจัดขึ้นภายใต้สาขาการศึกษา ที่นำเสนอโดยมีการกำหนดระยะเวลาอย่างเฉพาะเจาะจง (1 ปี 1 ภาคเรียน) เพื่อเกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่นักเรียนจะได้รับวิชาที่ศึกษา มักจะนำเสนอเป็นชื่อและระดับชั้นที่ศึกษา
- 6) หน่วยที่ศึกษา เป็นกลุ่มย่อยของวิชาที่ศึกษา เป็นกลุ่มของประสบการณ์เรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยถูกนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของวิชาที่ศึกษา โดยปกติจะใช้เวลาในแต่ละหน่วยที่ศึกษาจาก 1 ถึง 3 สัปดาห์
- 7) บทเรียน เป็นกลุ่มของประสบการณ์เรียนรู้ที่ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 20 ถึง 60 นาที บทเรียนจะมีจุดประสงค์ย่อยหลายจุดประสงค์รวมกัน

สุมน อมรวิวัฒน์ (2531) มีความเห็นว่า องค์ประกอบของหลักสูตรควรประกอบด้วย

- 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ
- 2) การกำหนดวัน เวลาเรียน และอัตราเวลาเรียน
- 3) หัวข้อสังเขปในแต่ละหมวด และประสบการณ์ทั้งหมด
- 4) กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งการประเมินผล
- 5) กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการ และประสบการณ์ของนักเรียน
- 6) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

อึ้ง อึ้ง บั้วศรี (2532) กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย

- 1) จุดหมายของหลักสูตร
- 2) วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
- 3) เนื้อหาสาระและประสบการณ์
- 4) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
- 5) วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน
- 6) การประเมินผล

สงบ ลักษณะ (2533) กล่าวถึงส่วนประกอบของหลักสูตรว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ ทั้งปวง ทั้งในแง่ข้อกำหนดที่เป็นเอกสาร รวมถึงกิจกรรมการปฏิบัติทั้งในโรงเรียน โดยครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และชุมชน โดยมีเป้าหมายไปที่การเสริมสร้างพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งมักมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ การบริหารและการนิเทศ

จากแนวความคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรควรประกอบไปด้วย จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ วิธีการสอน และการประเมินผลหลักสูตร นอกจากนี้อาจมีการกำหนดวัน เวลา และอัตราเวลาเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบของหลักสูตรเพิ่มขึ้นได้อีก

3. รูปแบบของหลักสูตร

รูปแบบของหลักสูตรมีหลายประเภท แต่ที่สอดคล้องกับหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 เป็นรูปแบบหลักสูตรประสบการณ์ มีรายละเอียดดังนี้

วราภรณ์ ศุนาลัย (2535) กล่าวว่า หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ เป็นการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะสมตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน หลักสูตรนี้มีความเชื่อที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ และประสบการณ์สามารถทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ดังนั้น การเรียนการสอนจึงต้องจัดให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

วิชัย ดิสสระ (2535) กล่าวว่า หลักสูตรประสบการณ์ ควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือประสบการณ์ใด ๆ ก็ตาม ต้องจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการดำรงชีวิต หลักสูตรประสบการณ์จำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา กิจกรรมการเรียนที่มีประโยชน์และตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และลักษณะการร่วมกิจกรรมนั้นต้องอยู่บนรากฐานของความถนัดและความสนใจของนักเรียน ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ครูต้องเป็นทั้งนักวางแผน นักจิตวิทยา นักแนะแนวและนักพัฒนาการ

หลักสูตรประสบการณ์ มีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย ดังนี้

จุดเด่น

- 1) การยึดประสบการณ์ตรงเป็นศูนย์กลาง และทำให้ผู้เรียนมีความสนใจการเรียนมากขึ้น
- 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างแข็งขัน
- 3) ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตมาก
- 4) ครูเป็นเพียงจุดศูนย์กลางของการเรียน ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาของการเรียนรู้

จุดด้อย

- 1) ยากต่อการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2) ผู้สอนต้องมีความสามารถและรอบรู้หลักจิตวิทยา และการพัฒนาของผู้เรียนเป็นอย่างดี
- 3) ต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนมาก
- 4) ต้องอาศัยครูที่มีความกระตือรือร้น ชยัน และมีความคิดริเริ่มในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา
- 5) หาครูที่มีความสามารถดังกล่าวได้ยาก

อึ้ง บั้วศรี (2542) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของหลักสูตรประสบการณ์ มีดังนี้

- 1) ความสนใจของผู้เรียน คือ กิจกรรมที่ผู้เรียนกระทำ เป็นกิจกรรมที่เขามองเห็นความจำเป็นและประโยชน์อย่างแท้จริง ไม่ใช่สนใจเพราะว่าเป็นเรื่องสนุกสนาน และไม่ใช่เป็นกิจกรรมที่ผู้ใหญ่คิดเอาเองว่าเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ
- 2) วิชาที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน คือ วิชาที่ผู้เรียนมีความสนใจร่วมกัน
- 3) โปรแกรมการสอนไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า
- 4) ใช้วิธีแก้ปัญหาเป็นหลักใหญ่ในการเรียนการสอน

จะเห็นได้ว่า รูปแบบของหลักสูตรประสบการณ์ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหาที่เกิดจากความสนใจ มีประโยชน์และตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการดำรงชีวิต และสามารถฝึกให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหามาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่สมบูรณ์ทุก ๆ ด้าน

4. หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายจัดการศึกษาแก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา ทุกประเภท ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ โดยจัดครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อให้โอกาสแก่เด็กทั้งในเมืองและชนบทอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลที่ว่า จะเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาในทุกรูปแบบให้ทั่วถึง โดยเน้นการพัฒนาความพร้อมทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา

สรุปสาระสำคัญของหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540

1) **ปรัชญาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา** หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 กำหนดปรัชญาการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กบนพื้นฐานที่สนองความต้องการของเด็กแรกเกิด ถึง 6 ปี ที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุลต่อเนื่องไปพร้อมกันทุกด้าน ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้จะเป็นประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความสุขกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อพัฒนาให้เด็กได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อไป

2) **หลักการ** เป็นการจัดโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 3-6 ปี ทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ เพื่อให้เด็กพัฒนาโดยองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการจัดประสบการณ์ที่让孩子สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข โดยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และเป็นการร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน

3) **จุดมุ่งหมาย** มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยแบ่งออกเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 10 ประการ และคุณลักษณะตามวัย แยกตามพัฒนาการของเด็กกลุ่มอายุ 3 - 4 ปี, 4 - 5 ปี และ 5 - 6 ปี ตามลำดับ ดังนี้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
- ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- ร่าเริง แจ่มใส มีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
- มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
- ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย
- อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบ

ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

- รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย
- ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ

- มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

คุณลักษณะตามวัย

เด็กอายุ 3 – 4 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย :

- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- วิ่งแล้วหยุดได้โดยไม่ล้ม
- ใช้กรรไกรมือเดียวได้
- วาดและระบายสีอิสระได้

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม :

- พอใจคนที่ตามใจ
- ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- ช่วยตนเองได้
- ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกัน แต่ต่างคนต่างเล่น)

พัฒนาการด้านสติปัญญา :

- สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
- อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว
- ชอบถาม "ทำไม" ตลอดเวลา
- ร้องเพลงง่าย ๆ แสดงท่าทางเลียนแบบ
- พูดประโยคยาวขึ้น

เด็กอายุ 4 – 5 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย :

- เดิน วิ่ง กระโดด ได้ดี เพราะกล้ามเนื้อเริ่มประสานสัมพันธ์กัน
- กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย

- ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม :

- มีความมั่นใจตนเองสูงขึ้นมาก
- ชอบท้าทายผู้ใหญ่
- ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ
- สนใจผู้อื่น
- ชอบเล่นบทบาทสมมติ
- ชอบเล่นเป็นกลุ่ม

พัฒนาการด้านสติปัญญา :

- เปรียบเทียบได้
- เรียงลำดับเหตุการณ์ได้
- เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
- ชอบถาม “ทำไม” เนื่องจากเริ่มเรียนรู้ได้แล้ว
- เข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลได้
- พุดเป็นประโยคได้

เด็กอายุ 5 – 6 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย :

- เดินขึ้นลงบันได สลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย
- ใช้กล้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือก รongเท้าได้ ฯลฯ
- ยึดตัว คล่องแคล่ว

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม :

- ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง
- ชอบเล่นกับเด็กอื่น
- ช่วยตัวเองได้
- ชอบสร้างความพอใจให้ผู้อื่น
- ชอบแสดงออกและทำสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้ใหญ่ชมเชย

พัฒนาการด้านสติปัญญา :

- พูดประโยคได้ยาวขึ้น
- รู้คำศัพท์มากขึ้น
- ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองได้
- บอกชื่อ นามสกุล ของตนเองได้
- นับ 1 – 20 ได้
- บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่

สิ่งของได้

4) การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ให้ยึดอายุเป็นหลัก และอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เช่น กลุ่มเด็กที่มีอายุ 3 – 4 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 – 5 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 2 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 – 6 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 3 หรือเด็กเล็ก ฯลฯ

5) ระยะเวลาเรียน ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1–3 ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

6) แนวการจัดประสบการณ์

เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย จึงกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

- ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่าง

บุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

- จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุข

- จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
- จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกต

สำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง

- จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ กับเด็ก และกับผู้ใหญ่

- จัดให้มีความสมดุล มีทั้งกิจกรรมที่ได้กรีเริ่มและครุริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ

- จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลาย ทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

- จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต

- จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- จัดให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติและรักท้องถิ่น

- จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้

- จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

- เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

7) กิจกรรมประจำวัน จัดให้ครอบคลุมถึง

7.1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่

7.2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก

7.3) การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

7.4) การพัฒนาการคิด

7.5) การส่งเสริมการเลือกและตัดสินใจ

7.6) การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน

ลักษณะการจัด จะจัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น โดยกิจกรรมที่จัดอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง เกมการศึกษา และกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

8) การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี สามารถนำมาจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งครูและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร โดยมีหลักการจัดดังนี้

8.1) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

8.2) จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม

8.3) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาเกินกว่า 20 นาที

8.4) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง เด็กมักจะสนุกสนานเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่ายง่าย อาจใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที

8.5) กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และบุคลากรเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่สงบกับเคลื่อนไหว จัดให้ครบทุกประเภท กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยมากเกินไป

9) เนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมได้กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ

9.1) ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญ เด็กทุกคนควรได้รับ เพราะจะช่วยให้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กได้มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัตถุสิ่งของกับเพื่อน และบุคคลอื่น ๆ ประสบการณ์สำคัญมี 9 ประการ คือ การสื่อความคิดที่เป็นการกระทำ การใช้ภาษา การเรียนรู้ทางสังคม การเคลื่อนไหวดนตรี การจำแนกและเปรียบเทียบจำนวน มิติสัมพันธ์และเวลา

9.2) ส่วนที่เป็นเนื้อหาและแนวคิด เนื้อหาในส่วนนี้กำหนดไว้ 9 หัวข้อ ไม่มีรายละเอียดให้แต่มีแนวคิดในแต่ละหัวข้อ ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้ผู้สอนกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของเด็กได้โดยง่าย สามารถยืดหยุ่นเนื้อหาเหล่านี้ได้โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ส่วนแนวคิดในแต่ละหัวข้อเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับเด็กหลังจากที่จัดประสบการณ์หรือกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติแล้ว ดังนั้นจึงไม่ต้องการให้นำเนื้อหาและแนวคิดไปให้เด็กท่องจำ หัวข้อเนื้อหา มี 9 หัวข้อ คือ ตัวเรา ครอบครัว โรงเรียนของเรา บุคคลต่าง ๆ วันสำคัญ ธรรมชาติรอบตัว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคมนาคม และการสื่อสาร สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

10) การประเมินพัฒนาการ เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการเร็วช้าต่างกัน และสามารถพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายได้ ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์เสริมสร้างอย่างเพียงพอและเหมาะสม

การประเมินพัฒนาการควรวัดหลักดังนี้ คือ

- ต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน
- ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- สภาพการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็ก โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน
  - จัดทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือและการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
  - ไม่ใช้การประเมินด้วยแบบทดสอบ เพราะไม่เหมาะสมกับวัยและระดับพัฒนาการของเด็กอายุ 3 – 6 ปี การประเมินเด็กควรวัดขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน มิใช่ขึ้นอยู่กับคะแนนสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3 – 6 ปี ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานหรือชิ้นงานที่แสดงออกถึงการทำงานอย่างเต็มความสามารถในพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล ทั้งนี้อาจมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก โดยการจัดทำเป็นแฟ้มรายบุคคล (กรมวิชาการ, 2540)

5. การนำหลักสูตรไปใช้ และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การนำหลักสูตรไปใช้

Beauchamp (1975) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

Chandra (1977) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การทดลองใช้เนื้อหาวิชา วิธีการสอน เทคนิคในการประเมิน การใช้อุปกรณ์การสอน แบบเรียนและทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะถ้าไม่มีการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรนั้นก็ไม่มี ความหมาย หรือหากหลักสูตรที่สร้างขึ้นจะดีเลิศเพียงใด และเหมาะสมมากเพียงใด แต่ถ้าหากการนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดี ก็ยาก

ที่หลักสูตรนั้น ๆ จะบรรลุตามเจตนารมย์ที่กำหนดได้เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สัจด์ อุทรานันท์ (2532) ที่กล่าวว่า “แม้ว่าหลักสูตรจะสร้างไว้ดีเพียงใดก็ตาม ยังไม่สามารถจะกล่าวได้ว่าหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากการนำหลักสูตรไปใช้ ดำเนินไปไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรก็บังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้”

กล่าวโดยสรุป การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่และสอดคล้องกันไป เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยครู ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะของงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรที่สมบูรณ์แล้วไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อทางด้านต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ได้ให้ทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะของงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สัจด์ อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่า มีงานหลักอยู่ 3 งาน คือ

- 1) งานบริหารและบริการหลักสูตร ประกอบด้วยงานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร และการบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน
- 2) งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วยการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- 3) งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วยการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร และการจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับท้องถิ่นหรือในระดับโรงเรียนนั้น มีงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ 2 งาน ดังนี้

- 1) งานบริหารหลักสูตร เป็นการบริหารและดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้บริหารจะเป็นแกนนำ โดยมีผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ หัวหน้าหมวดวิชา ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เสริมการบริหารหลักสูตร เช่น กรรมการบริหารโรงเรียน กรรมการบริหารวิชาการ เป็นต้น มีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

1.1) การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ

1.2) การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน

1.3) การจัดครูเข้าสอน

1.4) การจัดตารางสอน

1.5) การจัดแผนการเรียน

1.6) การจัดบริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน

1.7) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น สถานที่ งบประมาณ การบริการห้องสมุด เป็นต้น

1.8) การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.9) การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

2) งานสอน เป็นการนำหลักสูตรที่วางไว้ไปสู่การสอน ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอนที่จะทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่ได้ระบุไว้ในหลักสูตร มีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

2.1) การทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.2) การวางแผนการสอน

2.3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.4) การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน

2.5) การจัดสอนซ่อมเสริม

2.6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จากทัศนะต่าง ๆ ของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ แบ่งออกเป็น

1) งานบริหารหลักสูตร ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ การเตรียมบุคลากร การบริหารและบริหารวัสดุหลักสูตร การจัดบริการสื่อการเรียนการสอน การนิเทศและประเมินผลการใช้หลักสูตร และการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

2) งานดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรดังนี้

- 1) การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
- 2) การเตรียมการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
- 3) การจัดครูเข้าสอน
- 4) การจัดตารางสอน
- 5) การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
- 6) การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร
- 7) การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 8) การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตร

สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น หลักสูตรที่นำไปใช้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือน้อยลง ขึ้นอยู่กับผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ต่อเนื่อง และสอดคล้องสัมพันธ์กัน ตลอดจนผู้ใช้หลักสูตรต้องศึกษาทำความเข้าใจในตัวหลักสูตรอย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน จึงจะทำให้การดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น นักวิชาการ นักการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้พิจารณาถึงบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ว่าบุคคลในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ ควรจะมีบทบาทในการใช้หลักสูตรในลักษณะใดดังต่อไปนี้

1) นักวิชาการ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์หรือนักวิชาการที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร มีบทบาทในการส่งเสริมการใช้หลักสูตร ดังนี้

1.1) ช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

- 1.2) ทำการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร
  - 1.3) ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตรและให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้
- 2) ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรดังนี้
    - 2.1) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อย่างชัดเจน
    - 2.2) ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ
    - 2.3) ดำเนินการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
    - 2.4) กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดการฝึกอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น
    - 2.5) ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ
  - 3) หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสาขาวิชา ควรจะดำเนินการส่งเสริมการใช้หลักสูตรดังต่อไปนี้
    - 3.1) ศึกษารายละเอียดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบอย่างชัดเจน
    - 3.2) ช่วยวางแผนและจัดทำแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบ
    - 3.3) จัดหาวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และให้บริการแก่ครูคนอื่นที่อยู่ภายในสายเดียวกัน
    - 3.4) ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองอย่างสม่ำเสมอ
    - 3.5) ทำการประสานงานการใช้หลักสูตรกับหมวดวิชาอื่นหรือสาขาวิชาอื่น เพื่อให้การใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
  - 4) ครูผู้สอน ครูผู้สอนในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพได้ดังนี้
    - 4.1) ทำการศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อยู่อย่างชัดเจน
    - 4.2) ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4.3) ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่

4.4) พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการนำหลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้

5) บุคลากรอื่น ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์ นักเทคโนโลยีทางการศึกษา นักวัดผล นักแนะแนว ฯลฯ ต่างก็มีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการนำหลักสูตร โดยการกระทำในสิ่งต่อไปนี้

5.1) ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มที่

5.2) ให้ความช่วยเหลือหรือให้บริการแก่ครูผู้นำหลักสูตรอย่างเต็มที่

ถ้าหากบุคคลทุกฝ่ายที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ ก็พอเป็นที่คาดการณ์ได้ว่า การนำหลักสูตรจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีปัญหาเกิดขึ้นน้อย อันจะช่วยให้นำหลักสูตรประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้มากที่สุด

แรมสมร อยู่สถาพร (2536) กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ สรุปได้ดังนี้

1) นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร มีบทบาทในการให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครูเกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้

2) ศึกษานิเทศก์ จะทำงานร่วมกับผู้บริหารและให้ความร่วมมือในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับคณะครูในโรงเรียน

3) ผู้บริหาร มีบทบาทในการจัดเตรียมหลักสูตรแม่บทและเอกสารประกอบ หลักสูตรให้พร้อมก่อนเริ่มต้นการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอนให้ตรงตามความรู้ความสามารถและความถนัด การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน การจัดตารางสอน การสนับสนุนด้านการสอน การนิเทศการเรียนการสอน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การจัดส่งครูเข้ารับการอบรม สัมมนาตามสถาบันต่าง ๆ การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูผู้สอน

4) ครู บทบาทในการนำหลักสูตรที่สำคัญของครู ได้แก่ ศึกษาศาสตร์ การก่อสร้าง วัตถุประสงค์ และแนวการสอน เลือกใช้เทคนิคและวิธีสอน วิธีวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับผู้เรียน

5) ผู้ปกครอง มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนโดยส่วนรวมของโรงเรียน

6) นักเรียน ต้องตระหนักในบทบาทด้านการเรียนของตน

7) ชุมชน มีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน การบริหารและ การดำเนินงานของโรงเรียนตามความเหมาะสม

จากคำกล่าวของนักการศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำ หลักสูตรไปใช้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ มีบทบาทสำคัญในการที่จะ ช่วยพัฒนาหลักสูตรให้ไปถึงจุดมุ่งหมาย ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันในทุก ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะ โรงเรียนเป็นสถานที่ที่นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นผู้ที่มีบทบาทในโรงเรียนมากที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญอันดับแรกในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน โดยจะต้องมี การเตรียมวางแผน เพื่อให้การใช้หลักสูตรในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร งบประมาณ อาคารสถานที่ เป็นต้น และครูผู้สอน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่ การปฏิบัติในชั้นเรียนโดยตรง หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียงใด จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของ ครูผู้สอนเป็นสำคัญ

6. การใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีลักษณะสมบูรณ์ในตัวเอง หลายสิ่ง หลายอย่างที่ประกอบกันขึ้นเป็นโรงเรียน อันได้แก่ ตัวอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ หรือสื่อการเรียน การสอน สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียน วัสดุ ครุภัณฑ์ ครู นักเรียน ผู้บริหาร นักการภารโรง ผู้ปกครอง หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร บริการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด โครงการอาหารกลางวัน โครงการสุขภาพอนามัย การกีฬา และสหนาการ เป็นต้น โรงเรียนประถมศึกษาเป็นแหล่งที่เสริมสร้างประสบการณ์และ พัฒนาให้เด็ก ตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กถึง 12 ปี โรงเรียนเป็นแหล่งสืบทอดวัฒนธรรม เป็นสถานที่ปลูกฝัง คุณธรรม และเป็นสื่อสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงครอบครัวกับสังคมให้ประสานกัน (สุมน อมรวิวัฒน์ และ สมพงษ์ จิตระดับ, 2531)

การที่โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ดำเนิน การจัดการศึกษาตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 เพื่อเป็นการตอบสนอง นโยบายของรัฐและของกระทรวงศึกษาธิการที่ว่า จะเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับ ก่อนประถมศึกษาในทุกรูปแบบให้ทั่วถึง โดยเน้นการพัฒนาความพร้อมทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา (กรมวิชาการ, 2540) ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำ หลักสูตรและเอกสารคู่มือประกอบหลักสูตรขึ้นเป็นมาตรฐานเดียวกัน สำหรับใช้ในหน่วยงาน

ทุกสังกัดและใช้ได้กับเด็กทุกประเภท ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เกี่ยวข้องกับผู้บริหารและครู ในการที่จะนำหลักสูตรนั้นไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้ที่คอยควบคุมดูแลงานด้านวิชาการของโรงเรียน และครูผู้สอนเป็นผู้ที่นำหลักสูตรไปสู่การสอน หลักสูตรจะประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับบุคคลดังกล่าวนี้ (สันต์ ธรรมบำรุง, 2525)

ดังนั้น หน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการใช้หลักสูตรในโรงเรียน จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

6.1 การวางแผนการใช้หลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งช่วยให้ครูคิดเกี่ยวกับเด็กและการจัดประสบการณ์ การที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายในระยะยาวได้นั้น ขึ้นอยู่กับการวางแผนการใช้หลักสูตร ซึ่งการวางแผนการใช้หลักสูตร มีความหมายรวมถึง กิจกรรม วิธีการเรียนการสอนและวัสดุที่ใช้ เนื่องจากเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเรียนรู้จากทุกประสบการณ์ ดังนั้นหลักสูตรสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาจึงรวมถึง เทคนิคการสร้างระเบียบวินัย กิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมประจำวัน และคุณลักษณะอื่น ๆ ของเด็กในแต่ละวันที่โรงเรียนด้วย (Decker and Decker, 1993)

Brewer (1995) เสนอว่า การวางแผนการใช้หลักสูตรมักจะชี้เฉพาะเจาะจงขอบเขตของการเรียนรู้ และความต่อเนื่องของการเกิดการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งมีลักษณะเหมือนการออกแบบงานศิลปะ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) กำหนดเป้าหมาย
- 2) วิเคราะห์สิ่งที่มีให้เลือก
- 3) เลือกเฟ้นโครงสร้างรูปแบบ
- 4) สร้างรูปแบบ
- 5) ประเมินรูปแบบ ซึ่งเป็นการวัดว่ามีคุณสมบัติถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่

ความเห็นของ Brewer สอดคล้องกับความเห็นของ สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ที่ได้กล่าวว่า การวางแผนการใช้หลักสูตร การทำงานทุกอย่างจะต้องมีการวางแผน อันเป็นการกำหนดเป้าหมายและทิศทางทำให้งานเป็นระบบ ผู้ปฏิบัติสามารถทราบเป้าหมายและทิศทางได้

นอกจากนี้สามารถประเมินได้ว่า งานนั้นสำเร็จตามที่วางแผนไว้หรือไม่ อันจะเป็นแนวทางในการที่จะทำให้หลักสูตรมีคุณภาพและคุณค่าที่ดี

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533) ได้กล่าวถึงการวางแผนการใช้หลักสูตรไว้ว่า การวางแผนการใช้หลักสูตรจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่จำเป็น คือ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การเตรียมความพร้อมด้านวัสดุหลักสูตร อุปกรณ์ สื่อการสอน อาคารสถานที่และงบประมาณ การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สอน จัดเตรียมโครงการ ประเมินผลและติดตามผลการใช้หลักสูตร ตลอดจนการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า การวางแผนการใช้หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการสอนครั้งนี้ มีจุดประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนเพียงไร การนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้น ทางโรงเรียนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะจัดหาได้อย่างไร และโดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่ พอเพียงหรือไม่ การเตรียมบุคลากรในการใช้หลักสูตรจะทำโดยวิธีใด จึงจะให้เข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาจากผู้ที่ได้ให้ความหมายของการวางแผนการใช้หลักสูตรหลายท่านสรุปได้ว่า การวางแผนการใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบริหารหลักสูตร ซึ่งมีความสำคัญมาก ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องวิเคราะห์หลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจะช่วยให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถนำหลักสูตรไปพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การนำหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 มาใช้ดำเนินการจัดกิจกรรมให้กับเด็กระดับก่อนประถมศึกษานั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรศึกษาและทำความเข้าใจถึง หลักการ จุดมุ่งหมาย การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ระยะเวลาเรียน แนวการจัดประสบการณ์ กิจกรรมประจำวัน การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน เนื้อหาและแนวคิด การประเมินพัฒนาการและเตรียมทุกอย่างให้พร้อม เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้ตรงตามเป้าหมายมากที่สุด

6.2 การเตรียมบุคลากร

งานเตรียมบุคลากร เป็นงานที่มีความสำคัญมากต่อการนำหลักสูตรไปใช้ ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ควรจะมีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ซึ่งการเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตร อาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น ประชุมชี้แจง อบรม ประชุมสัมมนา การเผยแพร่เอกสารและสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ เป็นต้น (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) โดยผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ที่ดำเนินการส่งครูเข้ารับการอบรม จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัด หรือบางครั้งโรงเรียนอาจดำเนินการจัดให้มีการประชุมหรือสัมมนาในกลุ่มโรงเรียนหรือโรงเรียนของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ที่กล่าวว่า การเตรียมอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ถ้าครูไม่ได้รับการอบรม นวัตกรรม เทคโนโลยี วิธีการสอน กระบวนการใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ แม้จะเขียนเสนอแนะไว้ชัดเจนที่หลักสูตร คู่มือครู แต่การนำไปใช้อาจจะมีการสื่อสารได้ไม่เต็มที่ การใช้หลักสูตรก็ดำเนินไปอย่างขาดประสิทธิภาพ

กรมวิชาการ (2521) ได้เสนอถึงการที่จะให้การเรียนการสอนบรรลุสู่เป้าหมาย โรงเรียนควรจะได้มีการเตรียมครูก่อนเข้าชั้น ดังนี้

- 1) จัดประชุมชี้แจงหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่จะใช้ในการสอนแต่ละระดับ ให้เป็นที่เข้าใจ
- 2) จัดสัมมนาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักสูตร หลักการสอน แผนการสอน เนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่จะใช้สอน
- 3) จัดประชุมปฏิบัติการ Work – Shop เพื่อให้มีความเข้าใจ มองเห็นปัญหา เตรียมวิธีแก้ปัญหา เพื่อให้ครูมีความมั่นใจในการสอนวิชาภาคปฏิบัติได้ดี
- 4) จัดให้มีการสาธิตการสอน การจัดอุปกรณ์การสอน จัดทำตารางสอนร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันดูการสาธิต และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยให้แต่ละคนได้ปรับปรุงการสอนของตน และมีการประสานงานกันก่อนลงมือปฏิบัติการ
- 5) จัดศึกษานอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้มีประสบการณ์มากขึ้น จากการดูโรงเรียนอื่น ๆ ศึกษาสภาพท้องถิ่น เพื่อทราบแหล่งวิทยาการหรือมีโอกาสได้รู้จักกับบุคคลที่จะมาเป็นวิทยากรจากท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ควรให้ได้ทราบถึงสภาพปัญหาของท้องถิ่น เพื่อนำมาสอนให้ตรงกับความเป็นอยู่ของเด็กในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

6) รวบรวมอุปกรณ์และแหล่งวิชาการ ตลอดจนวิทยากรทุก ๆ ด้าน ที่จะสามารถ ส่งเสริมและเรียนได้

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2531) ได้เสนอแนวทางในเตรียมบุคลากรในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

- 1) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- 2) จัดฝึกอบรม สัมมนา ครู อาจารย์ ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ให้ทราบถึง องค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ที่จะส่งเสริมสนับสนุน บริหาร บริการ และใช้หลักสูตรให้ สัมฤทธิ์ผล
- 3) ประสานงานกับสถาบันฝึกหัดครู ในการเตรียมให้นักศึกษา รวมทั้งการจัดบริการ ให้การอบรมแก่ครูประจำการและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ในท้องที่ที่รับผิดชอบ

ธำรง บัวศรี (2532) กล่าวถึง การเตรียมครูหรือผู้สอนไว้ว่า ครูหรือผู้สอนนับว่าเป็น บุคคลที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะครู เป็นผู้นำเอาหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียน ดังนั้นก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ผู้รับผิดชอบจะต้องเตรียมครูให้พร้อมทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การเตรียมครูผู้สอน อาจทำได้หลายวิธี เช่น การจัดประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมายของ การศึกษา โครงสร้าง รูปแบบ และข้อกำหนดต่าง ๆ ของหลักสูตร การอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเฉพาะเรื่อง การประชุมปฏิบัติการเพื่อฝึกทักษะที่จำเป็น เช่น การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การสอน วิธีสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอนว่า ควร ดำเนินการดังนี้

- 1) สสำรวจความพร้อมของบุคลากรก่อนเปิดหลักสูตรใหม่
- 2) กำหนดคุณสมบัติสำหรับครูผู้สอนรายวิชา
- 3) จัดตามความถนัดของครูผู้สอน คือ
  - 3.1) จัดตามวิชาเอกที่เรียนมา
  - 3.2) จัดตามวิชาโทที่เรียนมา
  - 3.3) จัดตามรายวิชาที่ครูสนใจ
  - 3.4) จัดตามรายวิชาที่ครูมีประสบการณ์

- 4) การแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน ได้แก่
  - 4.1) จัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา
  - 4.2) จัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอน ช่วยฝ่ายปฏิบัติการ
  - 4.3) จัดคาบเรียนและสอนชั้นเรียนให้ตรงกัน
- 5) มหาวิทยาลัยภายนอกมาช่วยสอน
- 6) การจัดครูสอนแทน เมื่อครูไม่มาสอน

ดังนั้น การเตรียมบุคลากรในการจัดเข้าสอนประจำชั้นเรียน โดยเฉพาะระดับชั้นก่อนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจหรือศึกษาคุณสมบัติของบุคลากร ในด้านวุฒิ การศึกษา ความรู้ความสามารถ ความถนัด บุคลิกภาพ อุปนิสัย การรักเด็กและดูแลเอาใจใส่เด็ก ให้มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ จากนั้นจึงดำเนินการเตรียมบุคลากร โดยการให้ความรู้หรือชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจถึงโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตรเสียก่อน ซึ่งจัดให้บุคลากรเข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนา หรือศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรด้วยตนเอง เป็นต้น ก่อนที่จะนำหลักสูตรมาใช้

6.3 การจัดบริการเอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตร

เอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่บอกแนวทางในการจัดการศึกษาและนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้แบ่งเอกสารประกอบหลักสูตรเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) เอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับครู เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นให้ครูผู้สอนได้ใช้เป็นคู่มือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน คู่มือประเมินผล ฯลฯ

- 2) เอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน สมุดแบบฝึกหัด บัตรงาน ฯลฯ

วรภรณ์ ศุนาลัย (2535) กล่าวถึงความหมายของเอกสารประกอบหลักสูตรว่า “หมายถึง สิ่งที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ได้แก่ แผนการสอน หนังสือคู่มือครู หนังสือแบบเรียน ที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นเพื่อการเรียนการสอน หนังสือแบบฝึกหัด และหนังสืออ้างอิง” ซึ่ง ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2537) กล่าวว่า ถ้าหลักสูตรไม่มีเอกสารประกอบหลักสูตรเพิ่มเติม จะเป็นเรื่องยากที่ครูจะนำไปใช้จัดการเรียน

การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรมวิชาการจึงจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรหลายอย่างที่จะเป็นเครื่องมือช่วยให้ครูผู้สอนบรรลุเป้าหมาย เช่น การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ แล้วเผยแพร่ความรู้ โดยการจัดอบรมประชุมเชิงปฏิบัติการหรือประชุมสัมมนา ในปัจจุบันนับได้ว่าครูสามารถนำหลักสูตรไปสู่การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ สุนทร อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2531) ได้ระบุไว้ว่า เอกสารและคู่มือประกอบหลักสูตรทุกประเภท มีดังนี้

1) หลักสูตรแม่บท ในหลักสูตรจะประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การเรียนการสอน เวลาเรียน การวัดผลและประเมินผล และการติดตามผล

2) คู่มือการใช้หลักสูตร เป็นเอกสารที่เขียนขึ้นควบคู่กับหลักสูตรแม่บทเพื่อใช้ประกอบกัน และยังใช้เป็นเอกสารสำคัญในการชี้แจง ขยายความเพิ่มเติมแนวทางการปฏิบัติ สำหรับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของการอบรมครูให้มีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร จุดหมาย โครงสร้าง วยเรียน และอื่น ๆ นอกจากนี้หนังสือคู่มือการใช้หลักสูตร ยังได้มีการอธิบายสาระสำคัญ ความหมายของคำใหม่ ๆ การจัดตารางโปรแกรมการฝึกอบรม วิธีการนิเทศติดตามผล ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ครูใหญ่ ครูประจำการในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน การจัดเตรียมโรงเรียน การจัดกิจกรรมและบริการที่จำเป็น และรวมถึงแนวทางการตอบปัญหาและข้ออุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ เป็นต้น

3) แผนการสอน เป็นเอกสารที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างและแนวทางของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แผนการสอนเป็นข้อกำหนดและวิธีการที่สร้างขึ้นเพื่อให้ครูผู้สอนจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคิดรวบยอด จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม เวลา สื่อการสอน การวัดและประเมินผลและอื่น ๆ

4) คู่มือครู เป็นเอกสารที่มีจำนวนมาก ซึ่งสร้างขึ้นในลักษณะของหลักการ แนวคิดและวิธีการเดียวกันกับแผนการสอน เป็นหนังสือที่ครูจำเป็นต้องอ่านศึกษา ค้นคว้าและจัดทำขึ้นใหม่เช่นเดียวกัน

5) ระเบียบการวัดผล เป็นเอกสารที่ทำความเข้าใจและเสนอแนะแนวทางในการประเมินผลการเรียนการสอนให้หลาย ๆ ลักษณะ

จะเห็นได้ว่า เอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ นั้น มีความสำคัญต่อการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรเตรียมให้พร้อมและเพียงพอต่อบุคลากรของโรงเรียน ก่อนที่จะมีการเริ่มใช้หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นเอกสารที่กรมวิชาการได้จัดทำไว้เพื่อสนองความต้องการและเป็นแนวทางให้กับผู้ที่ใช้หลักสูตรที่จะต้อง

ศึกษาและทำความเข้าใจเอกสารต่าง ๆ ให้ชัดเจน ตลอดจนนำไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงจะบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนด

6.4 การจัดบริการสื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม

ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดเตรียมสื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไว้บริการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานหลักสูตร สามารถนำไปใช้ได้สะดวก ทันเวลาและคุ้มค่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของครู รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือและจัดบริการด้านสื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์แก่ครูได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สุจริต เพียรชอบ (2534) ที่ได้กล่าวถึงการจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการสอน สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการสอน คือ จัดหาหลักสูตร หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านนอกเวลา รูปภาพ สไลด์ เทป เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ครูผู้สอนใช้อย่างเพียงพอ

กิติมา ปรีดีดิลก (2532) ได้แนะนำแนวทางในการจัดหาสื่อการสอนแก่ผู้บริหารโรงเรียนว่า ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ควรจัดศูนย์บริการสื่อการสอน
- 2) แบ่งแยกสื่อประเภทต่าง ๆ และเป็นรายวิชาในการใช้
- 3) จัดหาสื่อที่ทันสมัยและปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้
- 4) สำรวจ วิเคราะห์ความต้องการสื่อการสอนของรายวิชา
- 5) ผูกอบรมครูให้มีความรู้และทักษะในการใช้ การรักษาและซ่อมแซมสื่อการสอน
- 6) กระตุ้นให้ครูและนักเรียนสนใจใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอน
- 7) สถานที่ควรจัดให้เพียงพอกับประเภทของสื่อ
- 8) ควรมีสื่อที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดเตรียมไว้
- 9) ควรมีบุคลากรรับผิดชอบในการจัดและบริการให้มีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดสื่อการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

- 1) สื่อการเรียนประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เป็นวัสดุสิ้นเปลืองแล้วใช้หมดไป หรือ ผุพังได้ง่าย ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น

1.1) วัสดุสื่อการเรียนที่มีผู้จัดจำหน่าย ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น ภาพชุด แผนรูปภาพ สไลด์ ฟิล์ม เทป โทรทัศน์ ชุดอุปกรณ์ (เช่น เครื่องทดลองวิทยาศาสตร์) ชุดการสอน

1.2) วัสดุสื่อการเรียนที่จัดทำ หรือจัดหามาเองจากครูและนักเรียน ได้แก่ วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาจจะเป็นวัสดุที่เหลือใช้ หรือวัสดุที่เป็นของจริง

2) สื่อการเรียนประเภทอุปกรณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือเสนอวัสดุ เช่น เครื่องฉาย ภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องมือต่าง ๆ ที่คงทน ของจริง เช่น หุ่นจำลอง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ เครื่องเสียงต่าง ๆ เครื่องฉาย อุปกรณ์อื่น ๆ เช่น คุรุภัณฑ์ในห้องเรียน

3) สื่อประเภทวิธีการ เทคนิคในการสอน หมายถึง วิธีการต้องนำมาใช้จัด กิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน หรือวิธีสอนนั่นเอง วิธีการเป็นสื่อการเรียนที่จะ ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างมั่นใจ มีประสบการณ์จากการที่ได้ปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2540) ได้ให้แนวคิดในการเลือกสื่อ ดังนี้

- 1) เลือกให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน
- 2) เลือกให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
- 3) เลือกให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เด็กอยู่หรือสถานภาพของ

โรงเรียน

- 4) มีวิธีการใช้ง่าย และนำไปใช้ได้หลายกิจกรรม
- 5) มีความถูกต้องตามเนื้อหาและทันสมัย
- 6) มีคุณภาพดี เช่น ภาพชัดเจน ขนาดเหมาะสม ไม่ใช้สีสะท้อนแสง
- 7) เลือกสื่อที่เด็กเข้าใจง่ายในเวลาสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน
- 8) เลือกสื่อที่สามารถสัมผัสได้
- 9) เลือกสื่อเพื่อใช้ฝึก และส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น และกล้าแสดง

ความคิดเห็นด้วยความมั่นใจ

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2540) ได้เสนอ วิธีการจัดหาสื่อ ซึ่งสามารถจัดหาได้หลายวิธี คือ

- 1) จัดหาโดยการขอยืมจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ศูนย์สื่อของโรงเรียนของรัฐบาล หรือโรงเรียนเอกชน ฯลฯ

2) จัดซื้อสื่อและเครื่องเล่น โดยวางแผนการจัดซื้อตามลำดับความจำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ทางโรงเรียนสามารถจัดสรรให้และสอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์

3) ผลิตสื่อและเครื่องเล่นขึ้นใช้เอง โดยใช้วัสดุที่ปลอดภัยและหาง่าย เป็นเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น กระดาษแข็งจากลังกระดาษ รูปภาพจากแผ่นป้ายโฆษณา รูปภาพจากหนังสือนิตยสารต่าง ๆ เป็นต้น

ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดซื้อ จัดหาสื่อการสอนและของเล่น ให้เด็กได้ครบถ้วนทุกประการ ดังนั้นครูผู้สอนระดับชั้นก่อนประถมศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มพูนทักษะการคิดค้น ประดิษฐ์ สะสมวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ที่พอจะหาได้ในท้องถิ่น เช่น ขวดพลาสติก เศษผ้า ก่องกระดาษ ไข่ไม้ เมล็ดพืช เป็นต้น ซึ่งวัสดุต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถหาได้จากเด็ก ๆ ในโรงเรียน เพื่อนครู เพื่อนบ้าน ผู้ปกครองเด็ก และโดยเฉพาะครูระดับก่อนประถมศึกษาควรฝึกให้มีนิสัยรักการสะสม แล้วนำสิ่งเหล่านั้นมาผลิตเป็นสื่อหรือนำมา让孩子สร้างสรรค์คิดประดิษฐ์ของเล่นด้วยตนเอง (เมธา ปรารงค์แสงวิไล, 2532)

6.5 การจัดหาอาคารสถานที่และการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น

การจัดอาคารสถานที่

การจัดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2530) เสนอว่า การจัดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ควรยึดหลักตามแนวนี้

- 1) เหมาะสมกับวัย และส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็ก
- 2) อำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนไหว และมีความคล่องตัว เหมาะสมกับสัดส่วนจำนวนเด็ก
- 3) สามารถปรับปรุงใช้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแสดงออกของเด็กได้เป็นอย่างดี
- 4) ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมในหมู่เด็กนักเรียน
- 5) มีสุนทรียภาพ นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับความงดงามของธรรมชาติเท่าที่จะสามารถปรับปรุงได้

- 6) มีความปลอดภัย มั่นคง แข็งแรง
- 7) สนองปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์การศึกษาแก่เด็ก
- 8) ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยในการจัด
- 9) มีการลงทุนอย่างประหยัด และใช้ให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด

สำหรับการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษามีความสำคัญต่อเด็ก เนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลองและต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กมาก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็ก (กรมวิชาการ, 2540)

การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ความสะอาด ความปลอดภัย
- 2) ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
- 3) ความสะดวกในการทำกิจกรรม
- 4) ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น
- 5) ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและ
เครื่องเล่น
- 6) บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน มีดังนี้

- 1) มีพื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและครู
  - 1.1) ที่แสดงผลงานเด็ก
  - 1.2) ที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็ก
  - 1.3) ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก
  - 1.4) ที่เก็บเครื่องใช้ของครู
  - 1.5) ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

- 2) มีพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว
- 3) มีพื้นที่จัดมุมประสบการณ์หรือมุมเล่น ซึ่งการจัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

ครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 3.1) ในห้องเรียนควรมีมุมประสบการณ์อย่างน้อย 3 – 5 มุม
- 3.2) ควรได้มีการผลัดเปลี่ยนชื่อของเล่นตามมุมบ้าง ตามความสนใจของเด็ก
- 3.3) ควรจัดให้มีมุมประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้ว ปรากฏอยู่ในมุมประสบการณ์
- 3.4) ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมประสบการณ์
- 3.5) ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่า เมื่อเล่นเสร็จ

แล้วจะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

มุมประสบการณ์ที่ควรจัด มีดังนี้

- 1) มุมบล็อก เป็นมุมที่จัดเก็บบล็อกไม้ต้นที่มีขนาดและรูปทรงต่าง ๆ กัน เด็กสามารถนำมาเล่นต่อประกอบกันเป็นสิ่งต่าง ๆ ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง
- 2) มุมหนังสือ ในห้องเรียนควรมีที่เงียบสงบ สำหรับให้เด็กได้ดูรูปภาพ อ่านหนังสือนิทาน ฟังนิทาน แม้จะไม่มีการสอนอ่าน เขียน ครูก็ควรได้จัดมุมหนังสือให้เด็กได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ และได้ทำกิจกรรมสงบ ๆ ตามลำพัง หรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ
- 3) มุมบทบาทสมมติ เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้นำเอาประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้านหรือชุมชนมาเล่นแสดงบทบาทสมมติ เลียนแบบบุคคลต่าง ๆ ตามจินตนาการของตน
- 4) มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา เป็นมุมประสบการณ์ที่ครูจัดรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ หรือสิ่งที่มีในธรรมชาติ ให้เด็กได้สำรวจ สังเกต ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็ก
- 5) มุมศิลปะ เป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กได้หลายด้าน เช่น ทางด้านกล้ามเนื้อ ซึ่งจะช่วยทำให้มือของเด็กพร้อมที่จะจับดินสอเขียนได้ เมื่อไปเรียนในชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาทางอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เด็กจะมีโอกาสทำงานตามลำพังและทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักปรับตัวที่จะทำงานด้วยกัน และส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์

การจัดบริเวณสนามเด็กเล่น ซึ่งจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรดังนี้

สนามเด็กเล่น ควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ทราย หญ้า พื้นที่สำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ บ่อทราย พร้อมอุปกรณ์ประกอบ

การเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับป็นปาย ทรงตัว ฯลฯ ทั้งนี้ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย ต้องหมั่นตรวจตราเครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพแข็งแรง ปลอดภัยอยู่เสมอและหมั่นตรวจดูเรื่องความสะอาด

การใช้แหล่งวิทยาการในห้องถิน

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2532) ได้ให้ความหมายของ แหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานที่ บุคคล เอกสาร วัสดุ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่จะเป็นแหล่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนได้อย่างรวดเร็วและเสียเวลาน้อยที่สุด ครูที่ฉลาดควรพิจารณาเลือกแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด และจัดแบ่งตามแหล่งที่อยู่ ซึ่งจัดได้ 4 ประเภท ดังนี้

- 1) แหล่งวิทยาการภายในโรงเรียน คือ สิ่งต่าง ๆ ที่ส่งเสริม หรือทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ได้แก่ ครู ห้องสมุด อุปกรณ์การสอน ห้องหรือศูนย์วิชาการต่าง ๆ และห้องปฏิบัติการ
- 2) แหล่งวิทยาการภายในกลุ่มโรงเรียน คือ แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนแต่ละแห่งที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกัน
- 3) แหล่งวิทยาการภายในห้องถิน ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่ในห้องถินนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนแก่ครูและนักเรียน ครูควรสำรวจและจัดบันทึกไว้ว่า จะใช้สิ่งเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ในโอกาสใดบ้าง
- 4) แหล่งวิทยาการภายนอกห้องถิน คือ แหล่งวิทยาการที่อยู่ภายนอกห้องถิน ครูควรพิจารณานำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งครูควรเขียนจดหมายติดต่อ ขอยืมวัสดุ เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน รวมทั้งพานักเรียนไปทัศนศึกษาออกสถานที่ด้วย (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2522)

การจัดอาคารสถานที่และการใช้แหล่งวิทยาการในห้องถินให้สอดคล้องกับการใช้หลักสูตรจึงเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปปฏิบัติในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูควรให้มีการวางแผน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและสอดคล้องกับหลักสูตรมากที่สุด

6.6 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

จำแลง เชื้อภักดี (2536) กล่าวว่า การนิเทศ หมายถึงการร่วมปรึกษาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอน โดยมุ่งช่วยเหลือ ประสานงานด้านวิชาการ ชี้แนะให้ครูเห็นแนวทาง สามารถค้นพบปัญหาและวิธีแก้ไขด้วยตนเอง แล้วนำไปใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

การนิเทศการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศ ซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์จังหวัดหรือศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้นิเทศก์ของศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครู เพื่อให้ได้มาซึ่งความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก อันเป็นจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530) ซึ่งการนิเทศมีทั้งการนิเทศภายในและการนิเทศภายนอก การนิเทศภายใน ถือเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งควรจัดให้มีขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดองค์การ เป้าหมายการนิเทศ วิธีการนิเทศและกิจกรรมในการนิเทศกำหนดไว้อย่างชัดเจน การบริหารการศึกษาและการนิเทศการศึกษาจะต้องประสานสัมพันธ์กัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534) ส่วนการนิเทศภายนอก มีลักษณะของการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศก์ภายนอกโรงเรียนกับผู้รับการนิเทศก์ ซึ่งอยู่ภายในโรงเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน (สมเกียรติ ขอบผล, 2536)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการนิเทศที่มีการริเริ่มและจัดดำเนินการโดยบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งผู้นิเทศได้แก่

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะฝ่ายวิชาการ
- 3) หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา
- 4) ครูที่ทำหน้าที่สอน แต่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านและมีประสบการณ์ในการสอน

การสอน

- 5) ผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาเป็นวิทยากรเฉพาะด้าน

ในการนิเทศการสอน กิจกรรมการนิเทศการสอนนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะกิจกรรมการนิเทศการสอน เป็นการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของลักษณะงานนิเทศ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) ได้ระบุว่า กิจกรรมการนิเทศที่ควรนำมาใช้ในการนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา คือ การปฐมนิเทศ การสังเกตการสอน การสาธิตการสอน การศึกษานอกสถานที่ การบรรยายและปาฐกถา และการแจกเอกสาร และ ผุสดี ภูอินทร์ (2536) ให้ความเห็นว่า การนิเทศการสอนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การนิเทศรายบุคคลและการนิเทศเป็นกลุ่ม ดังนี้

- 1) การนิเทศรายบุคคล ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน การสาธิตการสอน การให้คำปรึกษาและการให้ผู้สอนประเมินตนเอง
  - 2) การนิเทศเป็นกลุ่ม ได้แก่ การประชุม การอบรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน การให้บริการทางวิชาการ เช่น การให้ข้อมูล การทำเอกสารเผยแพร่ การจัดศูนย์วิชาการ การศึกษาดูงาน และการเข้าร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้
- ดังนั้นการนิเทศจึงเป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศปฏิบัติต่อครูผู้สอน ที่มุ่งจะปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์

6.7 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้กรมวิชาการจัดทำหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวการจัดการศึกษาที่เป็นกลาง โดยเน้นการพัฒนาความพร้อมของเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร จะเป็นเนื้อหาที่เปิดกว้างให้ครูผู้สอนนำมาจัดประสบการณ์ให้กับเด็กใน หัวข้อที่เด็กสนใจอยากรู้ เด็กจะได้เป็นผู้คิดและลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูผู้สอนจึงต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองและชุมชนเกี่ยวกับการนำหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 มาใช้ในโรงเรียนด้วยการประชาสัมพันธ์

ทิพวรรณ ขวัญอ่อน (2541) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนและทุกคนที่อยู่ในชุมชน มีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยม ความสามารถในการแก้ปัญหา และประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร ควรจัดเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการใช้หลักสูตร จะต้องมีการวางแผนโดยกำหนดจุดประสงค์ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดหัวเรื่อง

กำหนดระยะเวลา กำหนดสื่อและเทคนิคในการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนกำหนดงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) แนะนำว่าโรงเรียนมีวิธีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างบ้าน ชุมชนและโรงเรียน ดังนี้

- 1) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ป้ายนิเทศ จดหมายข่าวหรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่สามารถจัดทำได้ตามศักยภาพของโรงเรียน
- 2) สื่อกิจกรรม ได้แก่ จัดการประชุม ปฐมนิเทศก่อนเด็กมาโรงเรียน ประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน เยี่ยมบ้านเด็ก จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมห้องเรียน
- 3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร หรือสื่ออื่น ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพโรงเรียน
- 4) สื่อบุคคล ได้แก่ เด็กและบุคลากรทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียนใช้หลักการสื่อสารสองทางและการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การประชาสัมพันธ์หลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้เพราะการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นวิธีการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกฝ่าย เพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ มีการปรับปรุงตรงจุดไหน มีจุดเน้นอย่างไร และมีวิธีปฏิบัติในการใช้หลักสูตรอย่างไร ถ้าทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันจะทำให้เกิดความร่วมมือ สนับสนุนการใช้หลักสูตรตามบทบาทในหน้าที่ของตนเอง

6.8 การใช้เอกสารหลักสูตร

เอกสารหลักสูตร เป็นเอกสารที่กล่าวถึงสาระของหลักสูตรโดยตรง คือ กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระที่จัดไว้ในหลักสูตรนั้น (สงัด อุทรานันท์, 2532) ซึ่งโรงเรียนควรมีไว้ให้ครู ผู้บริหารโรงเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้ศึกษาทำความเข้าใจ และนำไปใช้ได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ (จระพันธ์ พูลพัฒน์, 2532) โดยสอดคล้องกับความเห็นของ สุมณ อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2531) ที่ได้กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญที่ครูทุกคนต้องร่วมกันทำก็คือ การศึกษา การอ่าน การทำความเข้าใจให้ถ่องแท้กับเอกสารหลักสูตรทุกประเภท เพื่อเป็นตัวกลางในการนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จ

6.9 การเตรียมการจัดกิจกรรม

การเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอนล่วงหน้าของครูผู้สอน ซึ่งจะต้องมีการจัดทำบันทึกการสอน เตรียมสื่อการสอน วิธีการวัดและประเมินผล เพื่อช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปตามลำดับขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ และบรรลุผลตามจุดประสงค์

การเตรียมการสอนของครูมี 2 ลักษณะ คือ

- 1) การเตรียมตัวในระยะยาวหรือการเตรียมตัวโดยทั่วไป ซึ่งครูจะต้องเตรียมในเรื่อง การศึกษาถึงหลักสูตร การศึกษาเอกสารอื่น ๆ ที่ประกอบเป็นตัวหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด สื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ และการศึกษาวิธีการวัดและ การประเมินผล การเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่าง ๆ ตามหลักสูตรใหม่
- 2) การเตรียมตัวในระยะสั้นหรือการเตรียมตัวเพื่อที่จะสอนในแต่ละวัน ซึ่งครูจะต้อง ทำกำหนดการสอนและตารางสอนก่อน เพราะจะทำให้ครูประหยัดเวลา ลดข้อผิดพลาดและเกิด ความมั่นใจในการสอนมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

วรารณ ศุนาลัย (2535) กล่าวถึง การวางแผนการสอน สรุปได้ว่า การวางแผน การสอน คือ การที่ผู้สอนเตรียมตัวผู้สอนเอง พร้อมทั้งเตรียมรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียน การสอนไว้ล่วงหน้า โดยวางแผนการสอนให้รัดกุม การเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จเพียงใด ขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนของผู้สอน โดยเริ่มจากการศึกษาหลักสูตร เพื่อทราบถึงวัตถุประสงค์ ในการเรียนการสอนของผู้เรียน ศึกษาเนื้อหาสาระบทเรียน การเลือกใช้วิธีสอนให้ตรงกับเนื้อหา เตรียมขั้นตอนในการสอน จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ล่วงหน้า จัดวัสดุอุปกรณ์การสอน ตลอดจน การเตรียมเครื่องมือการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน ซึ่งสิ่งดังกล่าวที่ได้เตรียมไว้ ล่วงหน้าแล้วนั้น จะทำให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการสอนยิ่งขึ้น

บุญชม ศรีสะอาด (2537) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการวางแผนการสอน สรุปได้ว่า การวางแผนการสอนหรือการเตรียมการสอน เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะสอนใคร เนื้อหาใด สอนเมื่อใด สอนอย่างไร และเพื่อให้เกิดอะไร ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังกล่าว จะดำเนินการสอนตามที่ วางแผนไว้ ผู้สอนจึงต้องคิดวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียด รอบคอบ เหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินการสอนตามที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างได้ผลดี

การเตรียมการสอนหรือการเตรียมการจัดกิจกรรมมีความสำคัญมากต่อการจัดกิจกรรม เป็นการเตรียมการวางแผนล่วงหน้า สร้างความมั่นใจในการสอนให้กับครูในการที่จะนำหลักสูตรไปสู่การสอนที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง เมื่อเกิดปัญหา ครูสามารถแก้ปัญหาได้ทันทีและสามารถนำข้อบกพร่องที่ได้จากการจัดกิจกรรมที่ผ่านมา นำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

6.10 การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังนั้นจึงต้องจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ควรยึดหลักการดังนี้

- 1) กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ
- 2) กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งกิจกรรมที่ให้เด็กทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
- 3) กิจกรรมที่จัดควรมีความสมดุล คือ ให้มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ กิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม
- 4) ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

- 5) กิจกรรมที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริง ให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญทั้ง 9 ประการตามหลักสูตร และควรให้ยืดหยุ่นตามเนื้อหาที่เด็กสนใจหรือที่ครูมีส่วนริเริ่มกำหนดให้ ซึ่งกิจกรรมที่จัดให้กับเด็กในแต่ละวันมีดังนี้

1) กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมการเล่นหรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่าง ๆ เหล่านี้ เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย กิจกรรมเสรี นอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ครูจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ

2) กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก - ตัด - ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ และเหมาะกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดาษปึกหมุด ฯลฯ

3) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่น ๆ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะและความคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้

4) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ

5) กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นน้ำ - เล่นทราย เป็นต้น

6) เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์ กติกา ง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะเวลา เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3 - 6 ปี เช่น เกมจับคู่ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ เป็นต้น

หลักการติดตามรายกิจกรรมประจำวัน

- 1) จัดกิจกรรมในแต่ละวันให้ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน
อย่างเหมาะสม โดยไม่เน้นหนักไปที่พัฒนาการด้านใดด้านหนึ่ง
- 2) จัดกิจกรรมให้มีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
กิจกรรมที่สงบและเคลื่อนไหว กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดมากและกิจกรรมที่ผ่อนคลาย ไม่ต้องใช้
ความคิดมากนัก
- 3) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น
กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรใช้เวลาประมาณ
15 – 20 นาที
กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นอิสระตามมุม การเล่น
กลางแจ้ง ฯลฯ ควรใช้เวลาประมาณ 30 – 60 นาที
- 4) คำนึงถึงการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน เพื่อปูพื้นฐานให้เด็กได้พัฒนาลักษณะ
นิสัยและทักษะในการใช้ชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ 2540)

การปกครองชั้นเรียน

1) การป้องกันการประพฤติผิด (Preventing misbehavior)

1.1) ครูควรจัดให้มีกฎและระเบียบของห้องเรียน กฎและระเบียบจะต้อง
สอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียน เด็กทุกคนจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม ครูจะต้องจำแนก
เหตุการณ์ประจำวันที่ต้องการกฎที่ชัดเจน ตัดข้อที่ไม่จำเป็นออก เรียงลำดับความสำคัญจากมาก
ไปหาน้อย พยายามให้มีข้อน้อยที่สุด เพราะเด็กไม่สามารถเรียนรู้กฎหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน
เมื่อครูกำหนดกฎแล้วจะต้องประกาศให้เด็กรับทราบด้วยวิธีที่เด็กสามารถมองเห็นภาพในลักษณะ
รูปธรรมและในทางบวก กฎและระเบียบของห้องควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ควบคุมตัวเองมากที่สุด
เช่น ทำกิจกรรมในบริเวณที่กำหนด นำสิ่งของเก็บเข้าที่ก่อนที่จะหยิบสิ่งใหม่ออกมา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้
จะฝึกให้เด็กรู้จักการปกครองตัวเอง ในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นการผ่อนคลาย ช่วยให้คุณได้ใช้เวลา
ในการเตรียมการสอนแทนการจัดการ (หรรษา นิลวิเชียร, 2535)

นิตยา ประพฤติกิจ (2539) กล่าวถึงการกำหนดแนวทางพฤติกรรมว่า
ครูจะต้องชี้แจงให้เด็กเข้าใจว่า กฎที่ตั้งไว้มีอะไรบ้าง และต้องให้เสรีภาพกับเด็กมากที่สุด กฎหรือ
ข้อจำกัดอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเด็กเติบโตขึ้น เนื่องจากเด็กมีเหตุผลมากขึ้น มีทักษะเพิ่มขึ้น

การใช้กฎจะต้องเสมอต้นเสมอปลาย บางโรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กสร้างกฎระเบียบขึ้นเอง และครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้อภิปรายกันอย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ Brewer (1995) ได้กล่าวถึง คำว่า "ระเบียบวินัย" และ "การลงโทษ" ว่ามีความแตกต่างกัน บ่อยครั้งที่ครูและคนอื่น ๆ ใช้คำว่าระเบียบวินัย เมื่อต้องการอ้างถึงการลงโทษ ซึ่งการลงโทษนั้นมักจะส่งผลกระทบในทางลบต่อเด็กเป็นระยะเวลานาน และไม่ได้อสอนให้เด็กสามารถควบคุมตัวเองได้ ในความเป็นจริงสถานการณ์และเด็กทุกคนมีความแตกต่างกัน พฤติกรรมเดียวกันจากเด็กสองคนอาจจะได้รับการตอบสนองที่แตกต่างกัน จากครูคนเดียวกัน ดังนั้นการสร้างกฎระเบียบ มักจะขึ้นอยู่กับอายุ พัฒนาการ ประสบการณ์เดิมของเด็ก ระเบียบวินัยที่ดีจะช่วยสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self - Esteem) ได้ เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น และได้เรียนรู้ทักษะการตอบสนองต่อพฤติกรรมของตนเอง

1.2) ครูควรลดการรอคอยของเด็ก ถ้าเด็กเล็ก ๆ ต้องคอยนานเกินไป จะมีแนวโน้มว่าเด็กจะประพฤติไม่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากเด็กต้องการการเคลื่อนไหว และความจำกัดของการควบคุมตนเอง เด็กจะไม่ชอบการรอคอย บางครั้งครูไม่ได้ตระหนักว่าเด็กต้องคอย เช่น การคอยของเล่นที่มีจำนวนน้อย ต้องผลัดกันเล่น หรือการรอคอยทำกิจกรรมใหม่เป็นเวลานาน หลังจากทำกิจกรรมเก่าเสร็จ สิ่งเหล่านี้จะเป็นสาเหตุของการประพฤติที่ไม่เหมาะสมก็ได้ (หรรษานิลวิเชียร, 2535)

2) การใช้คำพูดในทางบวก (Positive Statements)

ครูควรบอกให้เด็กทำในสิ่งที่ควรทำ แทนการที่ครูคอยห้ามเด็กอยู่เป็นประจำ เพราะการห้ามนั้นจะเป็นการเพิ่มแรงต้านในเด็ก สร้างให้เด็กเกิดความท้อถอยมากกว่าการส่งเสริม เพียงแต่ควรมีความระมัดระวัง เช่น ในเวลาที่อาจเกิดอันตรายได้ ครูควรจัดการหรือใช้คำพูดที่ช่วยให้เด็กเลิกการกระทำดังกล่าวเสียก่อนที่จะอันตรายจะเกิดขึ้น จากนั้นจึงสำรวจสถานการณ์และตามด้วยคำพูดและการปฏิบัติที่เป็นทางบวก (นิตยา ประพฤติกิจ, 2539)

ครูควรมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก โดยแสดงออกทั้งทางวาจาและท่าทาง เนื่องจากพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก ถ้าครูแสดงพฤติกรรมไปในทางบวก ก็จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก แต่ถ้าเป็นไปในทางลบก็จะสกัดกั้นการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้นครูจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้

ของเด็ก โดยการยอมรับความรู้สึก ความคิดเห็นของเด็ก สนใจฟังเมื่อเด็กพูด ถามและตอบคำถาม ใช้คำถามอย่างหลากหลายเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิด ตลอดจนชมเชยให้กำลังใจเด็กทั้งทางวาจาและท่าทาง เช่น การพยักหน้า การยิ้ม การสัมผัสตัวเด็ก ฯลฯ (กรมวิชาการ, 2540)

6.11 การใช้สื่อ เครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดกิจกรรม

สื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ซึ่งเน้นทักษะกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา ครูควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ โดยต้องพิจารณาเลือกสื่อที่นำมาใช้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน และนำมาใช้ได้อย่างหลากหลาย (กรมวิชาการ, 2536)

นันทนา ประกอบนันท์ (2540) กล่าวว่า การนำสื่อการสอนไปใช้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาได้ง่ายและเร็วขึ้น ก่อนที่จะใช้ของจริง จะต้องมีการจัดเตรียมไว้ให้พร้อม และทดลองใช้ เพื่อหาข้อบกพร่อง สื่อการสอนใช้แทนครูไม่ได้ แต่เป็นสื่อช่วยการสอนได้ การใช้สื่อการสอนควรปฏิบัติดังนี้

- 1) เลือกสื่อการสอน (ตามประเภทของสื่อ) ที่จะนำมาใช้ให้เหมาะกับจุดประสงค์ของการสอนและสถานการณ์
- 2) ศึกษาถึงคุณสมบัติของสื่อการสอนที่เลือกแล้ว เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการใช้
- 3) เตรียมการใช้สื่อการสอนและสถานที่ให้พร้อม เพราะถ้าครูเตรียมสื่อไม่ดี อาจจะทำให้ผลในทางลบได้
- 4) ต้องมีการประเมินผลหลังการใช้ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข

สำหรับกรมวิชาการ (2540) ได้เสนอขั้นตอนในการดำเนินการใช้สื่อสำหรับเด็กวัย 3 – 6 ปี ดังนี้

- 1) การเตรียมพร้อมก่อนใช้สื่อ มีขั้นตอน คือ
  - 1.1) เตรียมตัวครู
    - ครูจะต้องศึกษาจุดมุ่งหมายและวางแผนว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง
    - เตรียมจัดหาสื่อและศึกษาวิธีการใช้สื่อ
    - จัดเตรียมสื่อและวัสดุอื่น ๆ ที่จะต้องใช้ร่วมกัน

- ทดลองใช้สื่อก่อนนำไปใช้จริง

1.2) เตรียมตัวเด็ก

- ศึกษาความรู้พื้นฐานเดิมของเด็กให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะสอน
- สร้างความสนใจให้เด็ก โดยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน
- ให้เด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำลาย

เล่นแล้วเก็บให้ถูกที่

1.3) เตรียมสื่อให้พร้อมก่อนนำไปใช้

- จัดลำดับการใช้สื่อว่าจะใช้อะไรก่อนหรือหลัง เพื่อความสะดวกในการสอน
- ตรวจสอบและเตรียมเครื่องมือให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที
- เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับสื่อ

2) การนำเสนอสื่อเพื่อให้บรรลุโดยเฉพาะในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ควรปฏิบัติดังนี้

2.1) สร้างความพร้อมและสร้างความสนใจให้เด็กก่อนจัดกิจกรรมทุกครั้ง

2.2) ใช้สื่อตามลำดับขั้นของแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้

2.3) ไม่ควรให้เด็กเห็นสื่อหลาย ๆ ชนิด พร้อม ๆ กัน เพราะจะทำให้เด็กไม่สนใจกิจกรรมที่ครูสอน

2.4) ครูควรยืนอยู่ด้านข้างหรือด้านหลังของสื่อที่ใช้กับเด็ก

2.5) เปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมใช้สื่อ

6.12 การประเมินพัฒนาการเด็ก

การประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตามรางวัลประจำวัน และครอบคลุมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งการประเมินพัฒนาการเด็กมิได้ทำเพื่อการนำผลมาตัดสินการเลื่อนชั้นของเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540) การประเมินพัฒนาการเด็กทำได้หลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายต่อการปฏิบัติและนิยมใช้กันมาก คือ การสังเกต ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ (กรมวิชาการ, 2540)

กรมวิชาการ (2540) ได้ระบุขั้นตอนการประเมินพัฒนาการเด็กวัย 3 – 6 ปีดังนี้

- 1) ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้านอย่างละเอียด จึงจะทำให้ดำเนินการประเมินพัฒนาการได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง
- 2) วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึกและประเมินพัฒนาการเด็ก
- 3) ดำเนินการประเมินและบันทึกพัฒนาการ หลังจากที่ได้วางแผนและเลือกเครื่องมือที่จะใช้ประเมินและบันทึกพัฒนาการแล้ว
- 4) ประเมินและสรุป ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ผลการประเมิน การตีความหมาย และการตัดสินคุณค่า
- 5) รายงานผล
- 6) การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

7. สภาพการใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน

การศึกษางานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษาในโรงเรียน ประกอบด้วยการบริหารหลักสูตรและการดำเนินงานการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ผลจากการศึกษาวิจัยพบสาระสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย ทศนคติของครูอนุบาลเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การวางแผนการใช้หลักสูตร การใช้แนวทางการจัดประสบการณ์ในโรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท รวมทั้งสภาพและปัญหาในการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษา

วัชรีย์ ร่วมคิด (2539) ได้ศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2411 – 2538 พบว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างมีระบบระเบียบได้เริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ในรูปของโรงเรียนเด็ก โรงเรียนราชกุมาร ราชกุมารีและโรงเรียนสำหรับสามัญชนทั่วไป อิทธิพลที่มาจากปัจจัยด้านสังคมมีส่วนสำคัญทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยต้องเน้นการอ่าน – เขียนและเลขเป็นหลัก ส่วนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนเด็ก ซึ่งจัดสำหรับเด็กด้อยโอกาสนั้น ได้เพิ่มเติมการศึกษางานเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันให้กับเด็กด้วย

ครั้งเมื่อมีการเริ่มจัดการศึกษาปฐมวัยโดยชาวต่างชาติในรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้ยึดแนวการเตรียมความพร้อมตามแบบของเฟรเดอริคและมอนเตสซอรีเป็นหลัก ระยะเวลาจึงถือได้ว่าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของไทยได้เริ่มต้นตาม

หลักสูตรที่ถูกต้องเป็นครั้งแรก และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 นโยบายทางการศึกษาปฐมวัยของรัฐมีความชัดเจนขึ้น ส่งผลให้มีการขยายการศึกษาในระดับนี้อย่างกว้างขวาง โดยใช้หลักสูตรที่นักการศึกษาไทยพัฒนาขึ้นตามแนวของเฟรเบลและมอนเตสซอรี ผสมผสานกับสภาพสังคมไทยที่มุ่งปลูกฝังคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยและเอกลักษณ์ของชาติ หลักสูตรลักษณะเช่นนี้ได้ยึดถือและใช้ติดต่อกันเรื่อยมา เพียงแต่ได้รับการปรับเปลี่ยนให้อยู่ในรูปของหลักสูตรอนุบาลและหลักสูตรเด็กเล็กเท่านั้น ภายหลังจากเมื่อหน่วยงานต่าง ๆ ได้มุ่งขยายการจัดการศึกษาในระดับนี้มากขึ้น ๆ หน่วยงานเหล่านี้ได้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองบ้าง โดยส่วนใหญ่ได้ยึดแนวหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหลัก

ในปัจจุบัน แม้ว่าหลักสูตรการเตรียมความพร้อมจะเป็นที่นิยม แต่กระแสการเรียนอ่านเขียนก็ยังรุนแรงเช่นกัน จากแนวโน้มความเป็นโลกาภิวัตน์ที่นำความเปลี่ยนแปลงมาเป็นยุคข่าวสารข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ภายใต้อิทธิพลของการเตรียมความพร้อมที่ดีความไปในทิศทางที่แตกต่างกัน

Lu (1993) ได้ศึกษาความเชื่อและทัศนคติของครูอนุบาลเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ (การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก) รวมทั้งศึกษาถึงอิทธิพลภายนอกที่ส่งเสริมต่อการวางแผนและการนำหลักสูตรไปใช้มากที่สุด โดยทำการวิจัยกับครูที่สอนเด็กอายุ 4 ปี หรือเด็กอนุบาล จำนวน 431 คน ในโรงเรียนรัฐบาลของแคลิฟอร์เนียได้ ระหว่างปีการศึกษา 1991 –1992 พบว่า ความเชื่อและทัศนคติของครูที่มีการเลือกใช้ DAP (Developmentally appropriate practices) ที่ผ่านการวิเคราะห์หลักสูตร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งความแตกต่างนี้เกี่ยวข้องกับตัวแปร คือ การแข่งขัน วิชา เอกสารทางวิชาการ ตัวครูและครูคนอื่น ๆ จำนวนมาก ที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนและการนำหลักสูตรไปใช้ ครูได้อภิปรายผลเกี่ยวกับแบบทดสอบมาตรฐานและความคิดเห็นของผู้ปกครองว่าเป็นอิทธิพลที่มีความสำคัญมากต่อการวางแผนและการนำหลักสูตรไปใช้

Moberly (1996) ได้ศึกษาการวางแผนการใช้หลักสูตรของครูในระดับก่อนอนุบาล ระดับอนุบาลและระดับเกรด 1 – 3 ที่เชื่อในหลักการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่เหมาะสมตามวัยและแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับครูในระดับต่างๆ ข้างต้น จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญเป็นพิเศษ ในหลักการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่เหมาะสมตามวัยและแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเกี่ยวกับเรื่องอุปสรรคในการวางแผน

หลักสูตร พบว่า ครูทุกคนวิตกกังวลในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนและใช้เป้าหมายเหล่านั้น เป็นบริบททางสังคมสำหรับวางแผนและดำเนินกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นต่อการปรับแนวคิดของผู้เรียนและปรัชญาของครูให้เข้ากัน ครูวางแผนบูรณาการหลักสูตรเข้าด้วยกัน โดยการกำหนดเป็นเรื่องสั้น ๆ และประเมินผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนด แล้วจึงวางแผน ซึ่งครูวางแผนหลักสูตรโดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการปรับความสัมพันธ์ของเด็กกับความสัมพันธ์ของเนื้อหาสาระ ทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จจากการวางแผนกิจกรรมที่มีความหลากหลายและมีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน เด็กมีโอกาสเลือกและเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดของเขตการศึกษา โปรแกรมและเป้าหมายของหลักสูตร การวางแผนการจัดสื่อ อุปกรณ์และวัสดุแตกต่างกัน สะท้อนถึงธรรมชาติของครูแต่ละคนในการวางแผนการใช้หลักสูตร ครูทุกคนจะหาเวลาและโอกาสมาร่วมกันกำหนดรูปแบบ ซึ่งเป็นยุทธวิธีในการสอน ครูจะต้องพูดเพื่อให้เด็กบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นจุดเน้นในการเรียน ครูทุกคนเชื่อในความสำคัญของการพัฒนาความรู้สึกของกลุ่มเด็กและการวางแผนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมของเด็ก ดังที่ Reinhardt (1996) ได้ศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับหลักสูตรและการปฏิบัติที่มีผลกระทบต่อประสบการณ์และความสำเร็จของเด็กอนุบาล โดยใช้แบบสอบถามกับครูอนุบาล จำนวน 122 คน ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ จำนวน 63 คน ในประเทศเยอรมันของทวีปยุโรป เพื่อวิเคราะห์ความเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนในการกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักสูตร ซึ่งผลที่เกิดขึ้นกับเด็ก พบว่า ทั้งครูและผู้บริหารโรงเรียนคาดหวังให้นักเรียนประสบความสำเร็จในสาระวิชาความรู้และความสามารถ เพื่อจะได้เรียนรู้ทักษะการคิดและทักษะทางสังคม พัฒนาประสบการณ์โดยรวมทุกด้าน และคาดหวังให้นักเรียนมีประสบการณ์โดยการบูรณาการหลักการของโปรแกรม โดยเน้นทางด้านสังคมและปฏิบัติโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง มีการปฏิบัติในบางเนื้อหาวิชา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นการร่วมมือกันระหว่างครู ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ปกครอง คณะทำงานพัฒนาการศึกษาปฐมวัยที่ให้คำแนะนำแก่ครูอนุบาลและผู้บริหารโรงเรียน โดยมุ่งเน้นการวางแผนโปรแกรมสำหรับเด็กอนุบาลที่เน้นพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

รัตนา สาหรัยทอง (2531) ได้ศึกษาการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนโครงการอนุบาลชนบท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 6 พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนไม่เคยศึกษาทางด้านอนุบาลศึกษา ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนชั้นอนุบาลศึกษา มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลศึกษา 1 – 2 ปี โดยจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาระดับนี้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาเท่านั้น ครูผู้สอนชั้นอนุบาลมีความสนใจสอน แต่ไม่ถนัดในการสอน มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะโดยการเข้าอบรม และจัดห้องเรียนให้เด็กอนุบาลได้อยู่ในอาคารเรียน

ชั้นล่าง เป็นทั้งห้องเรียนและห้องนั่งเล่น ซึ่งสอดคล้องกับ ซูลี ช่วยเอื้อ (2532) ที่ได้ศึกษาการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร มีเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา คือ ส่งเสริมพัฒนาการตามวัยของเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กวัย 4 – 6 ปี ให้มีความพร้อมทุกด้าน และมีส่วนน้อยที่จัดประสบการณ์เพื่อมุ่งให้เด็กอ่านได้ เขียนได้และคิดเลขได้ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่คัดเลือกครูเข้าสอนชั้นอนุบาล โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ทางด้านอนุบาลศึกษา ในกรณีพิเศษการสอน ผู้ให้การนิเทศส่วนใหญ่ คือ ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านอนุบาลศึกษา ซึ่งกิจกรรมการนิเทศที่ใช้มากที่สุด คือ การประชุมปรึกษาหารือ และ ชบา พันธุ์ศักดิ์ (2541) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3 ขวบ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล 3 ขวบ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นแนวทางดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยนี้ทั้ง 4 ด้าน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีวิธีการเตรียมตัวเพื่อใช้หลักสูตรดังกล่าวด้วยการเข้ารับการอบรม และเตรียมผู้ปกครองเพื่อให้มีความเข้าใจในการใช้หลักสูตรด้วยการประชุมนิเทศ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบการจัดบริการเอกสารและสื่อการเรียนการสอน และผู้บริหารโรงเรียนประเมินผลการใช้หลักสูตร ภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยการสังเกตการสอน การตรวจเอกสารธุรการชั้นเรียนและเป็นผู้นิเทศการสอนตามความเหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรโดยประชุมครู ประชุมผู้ปกครอง และผู้ที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร คือ ครูผู้สอน โดยการเลือกประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น ซึ่งได้สำรวจจากความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ด้านการดำเนินงานการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร รัตนา สาหร่ายทอง (2531) พบว่า ครูดำเนินการจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนมากกว่าภายนอกห้องเรียน ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการใช้ประกอบการจัดกิจกรรมมีจำนวนไม่เพียงพอ จัดกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวันที่ได้ปรับปรุงมาจากของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีการยืดหยุ่นเวลาในการทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่ทำได้น้อย คือ กิจกรรมเกมการศึกษา และกิจกรรมเสริมที่ทำได้น้อย คือ การร้องเพลง มีการวัดผลและประเมินผลโดยใช้วิธีการสังเกต ซึ่งสอดคล้องกับ ซูลี ช่วยเอื้อ (2532) ที่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยใช้กลวิธีในการสอน คือ การให้เด็กทำงานเป็นกลุ่ม และ ชบา พันธุ์ศักดิ์ (2541) ได้กำหนดตารางกิจกรรมประจำวัน โดยปรับปรุงจากแนว

การจัดประสบการณ์อนุบาล 3 ขวบ ตามความเหมาะสม ดำเนินการจัดกิจกรรมตามตารางกิจกรรมประจำวัน ซึ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ใช้มากที่สุด คือ กิจกรรมการฝึกสมาธิ และสื่อการสอนที่นำมาใช้จัดกิจกรรม คือ รูปภาพและของเล่นเพื่อการศึกษา มีการจัดมุมประสบการณ์ไว้ในห้องเรียน ประเมินพัฒนาการโดยการสะสมผลงานเด็ก การสังเกตพฤติกรรม นอกจากนี้ ทั้งครูและผู้บริหารโรงเรียนยังไม่มีมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างจริงจัง ในขณะที่วรดีเลิศไกร (2533) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ที่มีต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนการจัดประสบการณ์ มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาสูงขึ้น เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์มีพัฒนาการทุกด้านดังกล่าว สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามแผนการจัดประสบการณ์ แต่เมื่อพิจารณาพัฒนาการแต่ละด้าน พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์มีพัฒนาการด้านร่างกายสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ที่ไม่เป็นไปตามแผนการจัดประสบการณ์

ปัญหาที่พบ คือ สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ มีจำนวนไม่เพียงพอ เอกสารเกี่ยวกับการใช้แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาได้รับล่าช้าและมีจำนวนไม่เพียงพอ (รัตนา สหราษฎร์ทอง, 2531) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (ชูลี ช่วยเอื้อ, 2532) ขาดการเสนอแนะ การปฏิบัติงานที่ชัดเจน ขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรจากหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนและครูไม่ดำเนินงานอย่างจริงจัง เพราะนโยบายไม่ชัดเจนและแน่นอน รวมทั้งผู้ปกครองต้องการให้สอนอ่าน เขียน (ชบา พันธุ์ศักดิ์, 2541)

กัลยา จันทรประภาพร (2538) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาของครูในการใช้หนังสือประกอบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาลในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

1. สภาพการใช้หนังสือประกอบการจัดประสบการณ์ประจำวัน พบว่า ครูอนุบาลมีจุดมุ่งหมายในการใช้หนังสือเพื่อส่งเสริมพัฒนาการตามวัยของเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา หนังสือที่ใช้ส่วนมากเป็นหนังสือภาพ กิจกรรมที่นำหนังสือมาใช้เป็นกิจกรรมวงกลม ลักษณะการใช้ส่วนมาก ใช้ประกอบการเล่าเรื่อง หลังจากใช้หนังสือเสร็จแล้ว เปิดโอกาสให้เด็กได้ซักถามปัญหาและถามปัญหาให้เด็กตอบ ปัญหาในการใช้หนังสือที่พบ คือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือ

2. สภาพการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นความสนใจในการใช้หนังสือ พบว่า ครูอนุบาล มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระตุ้นให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน กิจกรรมที่จัด คือ กิจกรรมการเล่นิทาน หลัง จากจัดกิจกรรม ครูได้สนทนากับเด็กถึงประโยชน์ของกิจกรรม ปัญหาในการจัดกิจกรรมที่พบ คือ ครูไม่มีเวลาในการเตรียมการจัดกิจกรรม เนื่องจากมีงานที่ต้องรับผิดชอบมาก

3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการใช้หนังสือ ส่วนมากจัดในห้องเรียนที่มี แสงสว่างและอากาศถ่ายเทได้ดี

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการใช้หลักสูตรก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว ข้างต้น สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ประกอบด้วย ด้านการบริหารหลักสูตร เป็น การบริหารและดำเนินงานเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาให้มีความพร้อมทุกด้าน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้โดยตรง จะต้องเตรียมการวางแผนในด้านต่าง ๆ ให้มีความพร้อมก่อนที่ จะนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน โดยมีการเตรียมบุคลากรสำหรับใช้หลักสูตรด้วยการจัดครูเข้า ชั้นเรียนโดยพิจารณาจากวุฒิทางด้านอนุบาลศึกษาหรือจัดตามความสมัครใจและส่งครูเข้ารับ การอบรม รวมทั้งจะต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือครูใน โรงเรียนในการจัดกิจกรรมตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด เตรียมผู้ปกครองเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรด้วยการประชุมนิเทศ จัดบริการเอกสารและสื่อ จัดห้องเรียนให้เด็ก อนุบาลได้อยู่ในอาคารเรียนชั้นล่าง นิเทศการสอนโดยใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือและประเมิน ผลการใช้หลักสูตรภาคเรียนละ 1 ครั้ง ส่วนด้านการดำเนินงานการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ครู ส่วนใหญ่ใช้แผนการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรส่วนกลางที่สำนักงานคณะกรรมการการประถม ศึกษาแห่งชาติหรือกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำขึ้น มาดำเนินการจัดกิจกรรมตามตาราง กิจกรรมประจำวัน ซึ่งการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างต่อเนื่องกันไป โดยผ่านกิจกรรมการเล่นที่หลากหลายและสอดคล้อง เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ในการจัดกิจกรรม สามารถจัดได้ทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน ใช้สื่อธรรมชาติ สื่อของจริง สื่อจำลอง และรูปภาพมาประกอบการจัดกิจกรรม จัดมุมประสบการณ์อย่างน้อย 3 - 5 มุม และทำ การประเมินพัฒนาการเด็กโดยส่วนใหญ่ใช้การสังเกตพฤติกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเอื้อต่อ การนำหลักสูตรของครูไปสู่การปฏิบัติ เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ